

Szegedi Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar
Irodalomtudományi Doktori Iskola

A DOKTORI ÉRTEKEZÉS TÉZISEI

TEÓRIA ÉS PRAXIS

**FANTOM ÉS FIKCIÓ MARIE DARRIEUSSECQ
REGÉNYEIBEN ÉS ELMÉLETI ÍRÁSAIBAN**

LIPTÁK-PIKÓ Judit

Témavezető:
dr. habil. GYIMESI Timea, egyetemi docens

2018

I. A DOKTORI ÉRTEKEZÉS PROBLÉMAFELVETÉSE ÉS CÉLKITŰZÉSEI

A doktori értekezés Marie Darrieussecq (1969 –) kortárs francia író elméleti írásainak (*Autofiction, un genre pas sérieux*¹, *Je est une autre*², *Rapport de police*³, *Qu'est-ce que le style ?*⁴, számos interjú, beszélgetés szövege) és „fantomkorszakába” sorolható egyes regényeinek (*Naissance des fantômes*⁵, *White*⁶, *Mal de mer*⁷, *Le Pays*⁸) vizsgálatát, feltérképezését, rendszerbe foglalását tűzte ki célul. A dolgozat eredetiségét egyrészt maga a témaválasztás adja, ugyanis Marie Darrieussecq-ról eddig Magyarországon nem született doktori értekezés, másrészt a korpusz kiválasztása, ugyanis a meglévő francia nyelvű munkák nem törekedtek a teória és a praxis, azaz az elméleti szövegek és a regények egy keretben történő vizsgálatára.

Marie Darrieussecq 1996-ban robbant be a francia irodalmi életbe *Truismes (Malacpúder)*⁹ című regényével, ám annak sikere után következő regényében (*Naissance des fantômes*) szakít a klasszikus történetmeséléssel és egyfajta önreflexív írásmód felé fordul, ami több könyvében (*Le Mal de mer, Bref séjour chez les vivants, White, Le Pays* és *Tom est mort*) uralkodó szemléletmóddá válik. Ezt a fajta írásmódot, az írás blanchot-i fehér terét, az *écriture blanche*-ot Blanche Cerquiglini jellemzése alapján¹⁰ érzelemmentesség, egyszerűség, sőt hidegség, semlegesség, szenvtelenség, egyfajta minimalizmus, a szubjektív narrátorral szembeni objektív, leíró pozíció felvétele jellemzi. Az *écriture blanche* stílusát képviselő regényekben a szereplők nem hősök a szó hagyományos értelmében: az apró események, a banális, a mindennapi dolgok kerülnek a cselekmény központjába, ebből kiindulóan pedig bármi, a végtelenül apró részlet is a regény tárgyát képezheti. Ebből a tekintetből az *écriture blanche* valójában nem is egy stílust, hanem a fikció mindenható, mindenre kiterjedő koncepcióját jelöli. A narrációra jellemző gazdagság kontrasztban áll a szereplők és a környezet viszonylagos meghatározatlanságával. Cerquiglini emiatt a fehér írást az új regény (*nouveau roman*) vonalába illeszti. Szintén mind a kettőre jellemző az olvasó értelmezési feladat elé

¹ Marie Darrieussecq, „Autofiction, un genre pas sérieux” in *Poétique*, 107, 1996, 372–373.

² Marie Darrieussecq, „Je est une autre” in Annie Oliver (szerk.), *Écrire l'histoire d'une vie*, Roma, edizioni Spartaco, 2007, 105–121.

³ Marie Darrieussecq, *Rapport de police*, Paris, P.O.L., 2010.

⁴ Marie Darrieussecq, „Qu'est-ce que le style ?” in Yves Michaud (szerk.), *Qu'est-ce que la culture ?*, Paris, Odile Jacob, 2001, 810–819.

⁵ Marie Darrieussecq, *Naissance des fantômes*, Paris, P.O.L., 1996.

⁶ Marie Darrieussecq, *White*, Paris, P.O.L., 2003.

⁷ Marie Darrieussecq, *Le Mal de mer*, Paris, P.O.L., 1999.

⁸ Marie Darrieussecq, *Le Pays*, Paris, P.O.L., 2005.

⁹ Marie Darrieussecq, *Malacpúder*, ford. Gyimesi Timea, Budapest, Magvető, 1998.

¹⁰ Jean-Yves Tadié, Blanche Cerquiglini, *Le roman d'hier à demain*, Paris, Gallimard, 2012, 387–405.

állítás. Darrieussecq szövegeire poétikusság, tág szókészlet használata, a mondatok alapos megmunkálása, sajátos mondatritmus és szintaxis létrehozása jellemző. Ezt az időszakot Darrieussecq „fantomkorszakánk” nevezhetnénk a regényeit körbelengő fantomalakok okán. *Clèves*¹¹ című regényétől kezdve azonban mintha leszámolni látszana a fantommal: egyfajta visszatérés figyelhető meg a hagyományos történetmesélés felé (*Il faut beaucoup aimer les hommes*,¹² *Notre vie dans les forêts*¹³).

Az imént elmondottak tekintetében az értekezés céljával tüztük ki az író számára fontos fogalmak problematizálását, kontextusba helyezését és körüljárását, továbbá az eddigi, többnyire tematikus-feminista regényolvasatokon túllépve a fantom alakjának dinamikus, intenzív mozgását megfigyelve négy Darrieussecq-regény elemzését. Az értekezés Marie Darrieussecq kapcsán több, irodalmi, irodalomelméleti szempontból fontos és érdekes fogalom is gondolkodásunk homlokterébe került: probléma tárgyát képezi egyrészt a fikció – és különböző deklinációinak, így az önfikció, a plágium, a fantasztikum – olvasási és értelmezési módjai. Fikciós szerzőről lévén szó, e kérdések boncolgatása releváns módon járul hozzá az író eddigi életművének bemutatásához, recepciójához. Elengedhetetlennek tartottuk továbbá két másik fogalom, a stílus és a klisé taglalását, amelyek Darrieussecq számára kardinális módon határozzák meg az írói-kreatív folyamatról szóló megnyilatkozást. Harmadrészt az értekezés probléma tárgyává teszi a Darrieussecq kapcsán oly sokszor emlegetett fantomot és három különböző értelmezési síkon igyekszik azt vizsgálni, ezzel a közelolvasással megmutatva a darrieussecq-i írásmód összetettségét és rejtett potencialitásait, implicit módon pedig a fikció, a stílus és a kliséelmozdítás működésmódjait.

II. MÓDSZERTANI ELVEK

Az értekezés keretrendszerének heterogén elméleti *fennsíkjai* organikus kapcsolatban állnak egymással: az önfikcióról szóló, igaz-hamis paradigmára épülő klasszikus műfajelméleti diskurzusokat kimozdítja a darrieussecq-i „higgyen is, meg ne is” és a szándékos önfabuláció programja (lásd *Autofiction, un genre pas sérieux, Je est une autre, Rapport de police*). Ezen túlmenően a maga módján szintén új értelmezési síkra emeli a műfajról való gondolkozást Jean-Marie Schaeffer pragmatikus fikcióelmélete.¹⁴ A különböző elméletek ilyen módon történő

¹¹ Marie Darrieussecq, *Clèves*, Paris, P.O.L., 2011.

¹² Marie Darrieussecq, *Il faut beaucoup aimer les hommes*, Paris, P.O.L., 2013.

¹³ Marie Darrieussecq, *Notre vie dans les forêts*, Paris, P.O.L., 2017.

¹⁴ Jean-Marie Schaeffer, *Pourquoi la fiction?*, Paris, Seuil, 1999.; Jean-Marie Schaeffer, „De l’imagination à la fiction” in *Vox poetica*, 2002.; Jean-Marie Schaeffer, „Quelles vérités pour quelles fictions ?” in *L’Homme*, 2005/3

párbeszédbe állítása új megvilágításba helyezi az irodalmi fikciót és annak egy újfajta ökológiai síkját rajzolja ki. Marie Darrieussecq stílusáról és klisééről szóló gondolatai Gilles Deleuze és Félix Guattari kisebbségi irodalmi szemléletével összhangban az állandó formakeresésben, a többségi nyelvhasználat kimosztásában találja meg az irodalmi alkotás kvintesszenciáját. Darrieussecq regényeiben ez a molekuláris érzékenység, a schaefferi esztétikai figyelem a fantom alakjában nyer formát, vagyis éppen hogy folyamatos elillanásában mindig is formátlan marad.

Ezen elméleti keretek konstellációja az eddigi darrieussecq-i életmű egyfajta fogalomhálóját, fogalmi kartográfiáját rajzolják ki. Az értekezés központi eleme jellegéből adódóan maga az író személye, kihívást a hozzá rendelődő fogalmak értelmezése és logikus elrendezése jelentett. A fogalmak egymásba hajtogatásán keresztül kialakuló rizomatikus rendszer izgalmas közelkerületekre, *transzverzálításokra* teremt lehetőséget, így az önfikció behajtogatódik a plágium, majd a fikcióolvasás és a fantasztikum témakörébe, majd az írás mibenlétébe hatolva a stílus és a klisé fogalmai és a hozzájuk kapcsolódó deleuze-i megfontolások ráhajtogatódnak a regényelemzésekre. E hagyománytásszerű felépítettség, az egyre közelebb hajló jelleg remélhetőleg túlmutat a részek pusztán matematikai összegén és sikerül egy, a lényegre tapintó, ám kétségkívül szubjektív térképét adnia az író életművének általunk betekintett szeletének.

A dolgozat nyelve magyar, mégpedig azon megfontolásból, hogy ezzel elősegítse az író népszerűsítését a hazai közönség körében. Emellett bizonyos hiányt igyekszik pótolni, ami az érintett elméleti kérdések magyarországi recepcióját illeti. A nyelvi választás tette indokoltá az értekezésben előforduló idézetek magyarra fordítását (kivéve természetesen azokat a szöveghelyeket, amelyeknek már létezett magyar fordítása), ezek eredetijét minden esetben lábjegyzetben közöltük.

III. AZ ÉRTEKEZÉS STRUKTÚRÁJA

Az értekezés három fő részből álló ívet alkot, amely a kritikai recepciótól a szépirodalmi elemzésekig húzódik. E kettő között az alkotás mozzanatának két fontos fogalmára való rákérdezés alkot hidat, ami kapcsot képez az elméletíró és a regényíró Darrieussecq között.

Az első rész (*A fikció dicsérete*) két fejezetre bomlik. Az *I.1. Az önfikcióról* című fejezet az önfikció műfajttörténete körüli elméleti vitákat mutatja be, amelynek keretén belül olyan

(n° 175–176), 19–36.

szervezők szövegei kerülnek szóba, mint Serge Doubrovsky, Philippe Lejeune, Gérard Genette, Jacques Lecarme, Philippe Gasparini és Marie Darrieussecq, akinek két írását is vizsgálat alá vesszük. Az *I.2. Valóság és fikció viszonyáról* című fejezet a Marie Darrieussecq és Marie NDiaye, illetve Camille Laurens viszonylatában kirobbant plágiumvita kapcsán gondolkozik el a fikcióolvasás módjáról, majd Jean-Marie Schaeffer fikcióelméletének bemutatásával felállít egy pragmatikai keretet. A fejezet szintén vizsgálja a valószerűség és a fantasztikum kérdését, valamint azt, hogy ezek milyen szerephez jutnak Darrieussecq regényeiben.

A második rész (*Az írás ökonómiája*) szintén két fejezetre bomlik. A *II.1. A stílusról* című fejezet azt vizsgálja, miben tér el a Darrieussecq szövegeiből, interjúiból és a Gilles Deleuze művészetfilozófiájából kibontakozó stílusfogalom a stílus klasszikus felfogásától, ami a stílusra mint az író állandó jellemzőjére tekint. „A stílus az ember” hagyományos koncepciójához képest Darrieussecq-nél a stílus egy folyamatos variációban lévő megfogalmazódása figyelhető meg, amelyet Deleuze a maga módján „nem-stílusként” definiál. A *II.2. A kliséről* című fejezet egy másik, az alkotói folyamat szempontjából alapvető fontosságú fogalmat, a klisé vizsgálatát Gilles Deleuze filozófiáján keresztül, majd kitér arra, hogy a klisé lebontásához a valódi művész az érzet, a nem személyes individuációk kifejezésére törekszik. Darrieussecq az állandó formakeresés, a sajátos szintaxis kidolgozásában látja a klisék leépítésének módját.

A harmadik rész (*A fantom dinamikája*) három fejezetre, tulajdonképpen három tanulmányra bomlik, amelyeket a fantom alakja köt össze. A fantom az, ami lehetővé teszi az alkotást (akár Darrieussecq, akár regényszereplői számára, akik sokszor az író avatárjainak tekinthetők, ugyanis maguk is írnak), ugyanakkor felbukkanása ugyanolyan esetleges, mint a spontán gondolatoké: egyfolytában alakot vált, rögzíteni nem lehet, és pontosan ez az, ami folyamatos mozgásban, egyensúlytalanságban tartja a Darrieussecq-regényeket. A *III.1. Az eltűnt férj nyomában* című fejezet Darrieussecq második, *Naissance des fantômes* című regényének elemzését tűzi ki célul Gilles Deleuze *Logique du sens* című könyvének tükrében. A *III.2. A redőzött tér* című fejezet Darrieussecq *White* című regényének üres terében megszólaló hangokat vizsgálja, ehhez Gilles Deleuze filozófiájának egyes fogalmait segítségül hívva. A *III.3. A figyelem esztétikája* című fejezet Darrieussecq *Le Mal de mer* és *Le Pays* című regényeit elemzi Jean-Marie Schaeffer figyelemesztétikájának segítségével.

IV. KONKLÚZIÓ

Az értekezés Marie Darrieussecq választott kritikai és szépirodalmi szövegeit tekintette át az önfikció, a plágium, a schaefferi pragmatista fikciós olvasási modell, a valószerűség, a todorovi fantasztikum, a stílus, a klisé, a deleuze-i érzet, a paradoxon és a schaefferi esztétikai figyelem fogalmai mentén. A különböző témák kifejtéséhez különböző elméleti kereteket állítottunk fel, amelyek összességében egy viszonylag sokarcú, heterogén rendszert hoztak létre. A logikai ív, amely ezeket az elméleteket egy láncra fűzte fel az önfikció műfaj történeti taglalásával kezdődött: az önfikció az önéletrajztól elszakadva fikcionális jellegének hangsúlyozásával a 20. század második fele óta helyet követel magának a konstitutíve irodalminak számító műfajok között, létjogát a szubjektumról alkotott Freud utáni elméletek erősítik, amelyek a szubjektum kimerítő jellegű megismerhetőségét tagadják. A fikció és az önéletrajz határát összemósó önfikció azonban problematikusá teszi az olvasás keretét: Darrieussecq önfikcióról írott műfajelméleti szövegeiben amellet érvel, hogy az önfikció komolytalan műfaj, nem kéri az olvasó feltétlen bizalmát, egy későbbi szövegében pedig már a valószerűség látszatát sem tartja fontosnak fenntartani. Ezután az értekezés egy másik, az önfikcióból következő probléma tárgyalására tért át: a „pszichikai” plágiumra, amely amellet, hogy felteszi a kérdést, hogy bármi képezheti-e fikciós írás tárgyát, szintén fikciós és önfikciós olvasási módozatainkra kérdez rá. E kérdésre Jean-Marie Schaeffer fikcióelméletét segítségül hívva próbáltunk meg válaszolni, aki a fikciót egy tág, nem csak a művészi fikcióra kiterjedő pragmatikai keretben vizsgálja. Schaeffer meglátása szerint a fikció egy olyan emberi képesség, amelynek a fajfejlődés és az egyedfejlődés szempontjából is kritikus szerepe volt, illetve van. A fikció értelmezésének képessége nem más, mint a világhoz való viszonyulásunk egy módozata, amely interperszonális kapcsolataink által alakul ki. A fikciós viszonyulási állapot vagy belemerülés mimetikus ösztönzőkön és eszközökön keresztül valósul meg, amelyek a fikció helyes működésének szempontjából nélkülözhetetlen pragmatikai keretet alkotnak. Ezután áttértünk a valóság és fikció kapcsolatához szorosán kötődő valószerűség kérdésének részletezésére: miután magát a fogalmat problematizáltuk, megállapítottuk, hogy a valószerűség globális analógiára épülő látszatának fenntartásával az alkotó növelheti a befogadó esztétikai élményét. Egyes műfajok – többek között Darrieussecq egyes regényei – a valószerűség határainak feszegetésével váltanak ki hatást az olvasóból, ezeket Tzvetan Todorov *Bevezetés a fantasztikus irodalomba* című könyvében elemezi.

A folytatásban egy lépéssel közelebb kerülve Darrieussecq szépirodalmi tevékenységéhez, két fontos kérdést tettünk fel az írói alkotói folyamattal kapcsolatban: hogy

mi a stílus, és hogy mi a klisé. Tettük ezt az első esetben Darrieussecq egy tanulmányából kiindulva, amely elveti a stílus hagyományos koncepcióját és azt folyton megújuló, egyedi hangként, ritmusként definiálja. Ezután Gilles Deleuze és Félix Guattari kisebbségi irodalomkoncepciójáról ejtettünk szót, amely az egyedi szintaxis és szövegalkotási módok által dadogásra bírja a nyelvet: ez bizonyos művészek esetében valóban abban fejeződik ki, hogy a nyelv aszintaktikus, agrammatikus határai felé feszül, de minden esetben az észrevétlen leendések kifejezésére törekszik. A jó irodalom nem a „piszkos kis titokról” beszél, hanem olyan kollektív és dinamikus változó megnyilatkozás-elrendeződésekből áll, amelyek képesek kifejezésre juttatni a világban benne lévő molekuláris, nem személyes individuációkat. A második kérdésre szintén Deleuze és Guattari segítségével kerestük a választ, akik az olyan fogalompárokon keresztül mint moláris/molekuláris, arcadás/arctalanítás, modellálás/modulálás megmutatják, hogy a klisé a józan ész, a Hatalom szava, amelynek reprodukciója csak silány művészethez vezet. Vagyis, a klisé lerombolása a jó művek alkotófolyamatának (legyen szó festészetről, filozófiáról, irodalomról) szerves része: ez a *doxa* hierarchikus szerkezetével, a kizárólagos jelentés logikájával szemben a paradox jelentés felszínre kerülésével mehet végbe, ahol az irodalom a szavak által olyan érzeteket mutat meg az olvasónak, amelyek eladdig észrevétlenek maradtak számára. E rész lezárásaképpen megvizsgáltuk, hogy Darrieussecq hogyan vélekedik a kliséről az általa adott interjúk alapján, illetve összefoglaló jelleggel bemutattuk, hogy milyen formai, narratív szerkezeti, nyelvhasználati újításokkal alkotja meg saját kisebbségi nyelvét, dadogtatja a maga módján a nyelvet.

Végezetül négy Darrieussecq-regény (*Naissance des fantômes*, *White*, *Le Mal de mer*, *Le Pays*) közeli tanulmányozásával megkíséreltük a szépirodalmi szövegek érzettömbjeinek, sebességeinek, dinamikáinak és intenzitásainak feltérképezését, amelyet a fantom elillanó alakja köt össze. A *Naissance des fantômes* hősnőjének világértelmezési struktúrája mintegy fázist vált a férj hirtelen eltűnésével, a kronoszi időbe mindegyre lyukat vájnak az aióni idő fantomjai, a jelentésstruktúrák szkizoid módon a felszínre kerülnek, amelyből az írás jelent majd kiutat. A *White* az antarktisi sima tér nomád vonalai mentén keletkező érzeteket jeleníti meg fantom alakban, amik agyi potencialitásokként népesítik be a tátongó, fehér ürességet. A *Le Mal de mer* és a *Le Pays* kapcsán Jean-Marie Schaeffer esztétikai figyelmének működését figyelhettük meg egyrészt az olvasó, másrészt az alkotó szemszögéből. A konvergens módon működő standard figyelemmel szemben a divergens esztétikai figyelem a mindennapi élet szempontjából nem hatékony módon a telítődést, a kategorizáció elodázását részesíti előnyben. E két figyelemminőség szintén kifejezhető a táj (*paysage*) és a térkép (*carte*) egymást kiegészítő

fogalmaival. Ahogy a nomád sétáló, a benjamini flâneur, úgy a darrieussecq-i futó kiürülő „é/n”-je a divergens figyelem állapotában érzékenyvé válik a fantomok jelenlétére.

Innen tehát az értekezés címe: fikció és fantom. Darrieussecq számára a fikció „a világ leírásához szükséges metafora”,¹⁵ egy olyan alkotói keret, amely lehetővé teszi az „én – az mindig valaki más” programját, ami az író nő bevallása szerint a *Malacpúder* óta a fikcióról és az írásról alkotott látásmódja.¹⁶ Szintén a fikció teszi lehetővé a valóság nem látható, nem érzékelhető részeihez való hozzáférést:

[...] a valóság nagy része pontosan az, ami elillan előlünk. Ennek a valóságnak a költők szavaira van szüksége, ahogy a részecskegyorsítóknak a kvantumfizikusokra.¹⁷

Talán meghökkentő lehet, ha azt mondjuk, Darrieussecq írásmódja elkötelezett. Ugyanis ez nem valamely politikai irányzat vagy eszmeiség, hanem a folyamatos formakeresés melletti elköteleződést jelenti. Véleménye szerint „[...] minden felfedező jellegű, újító szándékú írás politikai: még a valóságtól, az eseményektől látszólag eltávolodott nyelv is hozzájárul a modern nyelvvezetkez, nyelvi eszközöket hoz létre a világ elgondolásához”.¹⁸ Darrieussecq elköteleződése a szavak, a nyelvi eszközök, a narratív struktúrák megújítására tett erőfeszítésében fejeződik ki, amely által a világ addig nem látott módon jelenik meg. Ez pedig nem csak elkötelezett írást, de elkötelezett olvasót is kíván, aki nem riad vissza a Barthes által gyönyörszöveggként definiált szövegek által megkövetelt értelmezési munkától.

Számomra a kommunikáció hiánya potenciális regénytéma, mert ott, ahol a szereplők nem beszélnek, az írásnak mondandója van; mondhatnám, hogy ez hajt előre az életben. Amikor a szereplők nem beszélnek, mindenféle képek és csenddinamikák kelnek életre. Szenvedélyesen foglalkoztatnak az olyan narratív szituációk az irodalomban, amelyekben el lehet érni, hogy az olvasó megértse olyan dolgokat, amiket a szereplők maguk nem értenek.¹⁹

¹⁵ „Aujourd’hui, la fiction m’est une métaphore nécessaire pour décrire le monde, parce que le monde est plein de poches de silence et qu’on ne peut pas faire comme si elles n’existaient pas.” Nelly Kapriélian, *Écrire, écrire, pourquoi ? Entretien avec Marie Darrieussecq*, 2006.

¹⁶ „Je est une autre’ a toujours été, depuis *Truismes*, ma vision de la fiction et ma façon d’écrire.” Marie Darrieussecq, *Rapport de police*, Paris, P.O.L., 2010, 288.

¹⁷ „[...] une grande partie du réel est précisément ce qui nous échappe. Ce réel-là a besoin des mots des poètes autant que des accélérateurs de particules des physiciens quantiques.” Darrieussecq egy, az NYU-n 2014-ben megrendezett konferencián elhangzott beszéde. Idézi: Colette Trout, *Marie Darrieussecq ou voir le monde à neuf*, Boston, Brill Rodopi, 2016, 199.

¹⁸ „[...] toute écriture exploratrice, novatrice, est politique: même apparemment éloignée du « réel », des « événements », elle fournit le langage moderne, elle bâtit les outils verbaux et mentaux qui permettent de penser le monde.” Becky Miller, Martha Holmes, *Entretien avec Marie Darrieussecq*, 2001.

¹⁹ „Pour moi l’incommunication est un sujet très romanesque parce que là où les gens ne se parlent pas, l’écriture a à dire quelque chose : c’est même le moteur de ma vie. Quand les personnages ne se parlent pas, naissent toutes sortes d’images et toute une dynamique du silence. Que le lecteur puisse comprendre des choses que les personnages ne comprennent pas, voilà une posture de narration qui me passionne dans la littérature.” Shirley Jordan, „Entretien avec Marie Darrieussecq” in *Dalhousie French Studies*, Vol. 98, Marie Darrieussecq (Spring

Darrieussecq fikciós szövegei folyamatos formakeresésből állnak, amelyek minden egyes esetben újfajta szintaxis, narratív eljárás, nemnyelvi (hang, rajz) elemek bevonása által valósul meg, vagyis a nyelvhasználati klisék szétbontásával igyekszik megmutatni az addig észrevétlenül maradt individuációkat, *hekceitásokat*.²⁰ Gyimesi ezt a következőképpen foglalja össze:

Ez a molekuláris (és nem moláris) érzékenység hatással van Darrieussecq írásmódjára, amely a leendés egy mondhatni perceptív-agyi áramlásába meríti őt. Neurológusként, entomológusként, kocaként dekonstruálja könyvről könyvre azt, ami a geometrikus tekintetből, a világ geometrikus látásmódjából, a gondolkodás képéből fakad, *melegebb éghajlatra* küldve ezzel a társadalmi és nyelvtani nemekről, az örületről, az egészségről, egy gyerek, egy báty vagy a nagymama haláláról – akit a *Le Pays* „én”-je *molekuláról molekulára kifőz* – alkotott és fenntartás nélkül kezelt kliséket, sztereotípiákat, közhelyeket. A molekuláris hatással van a testre, a futó, a szerető, az élvező testre, destabilizál, deterritorializál minket. A molekulárisnak, ennek a „néma zónának” a megtapasztalásához Darrieussecq leendő alanyokat hoz létre és új nyelvet kovácsol: egy másikat, egy elementárisat, egy „homályosat [...] amihez elég egy kis semmiség, hogy láthatóvá váljék”, hangutánzó nyelvet („*Futottam, tam, tam, tam, tam, lassan, saját ritmusomban*”) talán azt az ősi nyelvet, amelyet a *Le Pays* narrátora talál ki, hogy szóhoz juttassa a migránst, a nomádot, aki egyfolytában „*hazatér*” [...].²¹

Az értekezés nem törekedett a Darrieussecq-művek kimerítő jellegű elemzésére. Élő szerzőről lévén szó, ez tulajdonképpen lehetetlen feladat. Nem ejtettünk szót több regényéről, színdarabjáról, műfordításairól, novelláskötetéről, mesekönyveiről, a különböző művészeti kiadványokban megjelentetett szövegeiről, műveinek adaptációit csak igen mellékesen

2012), 133–146, 145.

²⁰ Deleuze ezt így fogalmazta meg: „A művészet az érzetek nyelve, mely szavakkal, színekkel, hangokkal vagy kövekkel kommunikál. A művészetnek nincs véleménye, szétbontja az észleletek, érzelmek, vélemények hármasszerűségét, hogy olyan emlékművel helyettesítse, amely perceptumokból, affektumokból és érzettömbökből komponálódik meg egyfajta nyelvként. Az író szavakkal dolgozik, de úgy, hogy eközben olyan szintaxist teremt, amely a szavakat felröpíti az érzetig, és dadogásra, remegésre, vagy kiáltásra, sőt éneklésre bírja a hétköznapi nyelvet: a stílus, a „tónus”, az érzetek nyelve, a nyelvben megszólaló idegen nyelv, az a nyelv, amely egy eljövendő nép után kiált [...]. Az író kifacsarja a nyelvet, vibrálásra készíti, összepréseli, szétfeszíti, hogy perceptumokat csikarjon ki az észlelésekből, affektumokat az érzelmekből, érzetet a vélekedésből [...]” Gilles Deleuze és Félix Guattari, *Mi a filozófia?*, ford. Farkas Henrik, Budapest, Műcsarnok, 2013 (1991), 148.

²¹ „Cette sensibilité moléculaire et non molaire affecte l’écriture de Darrieussecq, en la faisant immerger dans un flux quasi perceptif, quasi cérébral du devenir. C’est en neurologue, en entomologiste, en cochon qu’elle déconstruit d’un livre à l’autre tout ce qui relève d’un regard géométral, d’une vision géométrique du monde, image de la pensée, envoyant « *paître* » clichés, stéréotypes et idées reçues auxquelles nous adhérons sans réserve sur les genres sociaux et grammaticaux, la folie, la santé, la mort scandaleuse d’un enfant, d’un frère ou de la grand-mère que le « *je* » du *Pays* « *mitonne molécule par molécule* ». Le moléculaire affecte le corps, celui qui court, qui aime, qui jouit, nous déstabilise, déterritorialise. Pour l’expérimenter, le moléculaire, cette « *zone de silence* », Darrieussecq sait s’inventer en sujet de devenir, mais aussi (se) forger une langue : une autre, élémentaire, « *opaque* [...] *qu’un rien eût suffi à me la rendre transparente* », onomatopéique (« *Je courais, tam, tam, tam, tam, lentement, à mon rythme*. »), peut-être celle très vieille que la narratrice du *Pays* conçoit pour faire parler le migrant, le nomade²⁸ qui ne cesse de « *rentrer dans son pays* » [...]” Gyimesi Tímea, « Etre poreux au monde. Du dynamisme moléculaire de l’(auto)fictif à la Marie Darrieussecq » in Jean-Michel Devésa (szerk.), *Littérature du moi, autofiction et hétérographie dans la littérature française et en français du XXe et du XXIe siècles*, Bordeaux, Presses Universitaires de Bordeaux, 2015, 65–73, 72.

érintettük. Ez jól mutatja, hogy a további értelmezési és elemzési síkok palettája igen széles.

V. AZ ÉRTEKEZÉS TÉMÁJÁVAL KAPCSOLATOS PUBLIKÁCIÓK

1. „Rapport sur l’affaire Darrieussecq” in *Svět literatury/Le monde de la littérature : Analyse de texte – Intertextualité*, Prague, Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, 2015, 174–181. cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/.../judit_liptak-piko_174-181.pdf Letöltés ideje: 2018. május 27.
2. „Jelentés a Darrieussecq-ügyről” in *Szövegek között* (n° XIX) Szeged, 2015, 141–165. <http://etal.hu/szokoz/wp-content/uploads/2015/06/19-8-Lipt%C3%A1k-Pik%C3%B3-Judit-Jelent%C3%A9s-a-Darrieussecq-%C3%BCgyr%C5%91.pdf> Letöltés ideje: 2018. április 6.
3. „Qui voit les fantômes ? Analyse du roman Naissance des fantômes de Marie Darrieussecq” in *Acta Romanica* (Tomus XXIX) *Lire, écrire, construire*, Szeged, JATEPress, 2015, 81–91.
4. „Modeler et moduler avec Marie Darrieussecq” in *Modulation – Deleuze*, Szeged, JATEPress, 2017, 133–139.
5. „L’espace plié dans *White* de Marie Darrieussecq” in *Écho des études romanes*, České Budějovice, vol. XIV, num. 1-2, 2018 (megjelenés alatt). <https://www.eer.cz/>
6. „La question de l’attention esthétique dans quelques romans de Marie Darrieussecq” in *Vitesse, attention, perception*, Szeged, JATEPress, 2018 (megjelenés alatt).
7. Pierre Bayard: Il existe d’autres mondes (recenzió) in *Helikon Irodalomtudományi szemle*, Argumentum Kiadó, 2014.
8. Gilles Deleuze, Claire Parnet, *Párbeszéddek*, ford. Gyimesi Tímea, Karácsonyi Judit, Lipták-Pikó Judit, Budapest, L’Harmattan, 2015.

VI. KONFERENCIÁKON VALÓ RÉSZVÉTEL

1. „La distraction comme forme de créativité dans quelques romans de Marie Darrieussecq”, Visegrádi országok 21. frankofón doktori iskolája, nemzetközi konferencia, *Vitesse – Attention – Perception*, Szeged, 2017. okt. 2-4.
2. „L’écriture géographique de Marie Darrieussecq”, Visegrádi országok 20. frankofón doktori iskolája, nemzetközi konferencia, *Espaces: paysages – espaces mentaux – espaces de la ville*, Telč, Masarykova Univerzita, 2016. szept. 15–17.
3. „Modeler et moduler avec Marie Darrieussecq”, nemzetközi Deleuze-konferencia, *Modulation – Deleuze*, Szeged, 2015. dec. 2–4.
4. „Plagiat et intertextualité”, Visegrádi országok 18. frankofón doktori iskolája, nemzetközi konferencia, *Analyse de texte – Intertextualité*, Univerzita Karlova, Prága, 2014. szept. 3–6.
5. „Plágium és paranoid olvasás”, TDK-felolvasás/tudományos nap, *Olvasás*, Szeged, 2014. ápr. 24.
6. „Identité narrative et fantômes dans Naissance des fantômes de Marie Darrieussecq”, 5. nemzetközi konferencia a Magyar Tudomány Ünnepe alkalmából, *Culture(s), Langue(s), Identité(s)*, Pécs, 2012. nov. 8–9.